

وزیر خارجه سعودی پس از ۱۷ سال به ایران آمد، چه چیز باعث گردش معنادار ژئوپلیتیک منطقه در این سال‌ها شد؟

بازگشت به تهران

فیصل بن فرحان، وزیر خارجه عربستان سعودی روز گذشته وارد تهران شد تا مهری دیگر بر پایان پرورنده قطع ارتباط بین تهران و ریاض زده شود. وزیر خارجه عربستان در این سفر ضمن دیدار با امیرعبداللهیان، وزیر خارجه کشورمان با سیدابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور ایران نیز دیدار کرد تا دعوتنامه پادشاه عربستان برای سفر به ریاض را این‌گونه ابلاغ کرده باشد: «در دیدارم با جناب آقای رئیسی، سلام خادم حرم شریفین جناب ملک سلمان ولیعهد بن سلمان را ابلاغ و تمایل ایشان نسبت به دیدار با جناب آقای رئیسی را به اطلاع ایشان رساندم». این سفر سه ماه پس از آن انجام شد که دو کشور در پکن به توافق برای احیای روابط دیپلماتیک دست پیدا کرده بودند. پیش از این نیز سفارت ایران در ریاض و نیز دفتر ایران در سازمان همکاری‌های اسلامی بر مبنای همین توافق بازگشایی شده و هیات عربستان سعودی نیز برای بازگشایی مجدد سفارتخانه خود راهی تهران شده بودند. تمایل عربستان به احیای روابط با ایران آن هم از کانال چین به‌طور واضح این پیام را از جانب ریاض به هم‌پیمانان غربی به‌ویژه واشنگتن صادر کرد که عربستان دیگر قصد ندارد برای تأمین نیازهای امنیتی، اقتصادی و سیاسی خود صرفاً به غرب متکی باشد و بنا دارد کانال‌های ارتباطی دیگری را نیز بگشاید. احیای روابط با تهران از جمله این مسیرهای جدید است که می‌تواند

علاوه‌بر دو کشور، اثرات مثبتی برای سایر کشورهای منطقه داشته باشد. در ادامه ضمن مرور بخش‌هایی از اظهارات رئیس‌جمهور و وزیر خارجه کشورمان و نیز اظهارات متقابل وزیر خارجه عربستان، با دوتن از کارشناسان مسائل منطقه به‌گفت‌وگو پرداخته و اهداف و نتایج سفر فیصل بن فرحان به تهران را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

شرح برخی توافقات در کنفرانس خبری ۲ وزیر

وزیرخارجه کشورمان در کنفرانس خبری که پس از گفت‌وگو با هیات دیپلماتیک عربستان سعودی برگزار شد، ضمن ابراز خرسندی از انجام مقدمات بازگشایی نمایندگی‌های سیاسی در پایتخت‌های دو کشور گفت: «ما نیز تسهیلات و زمینه‌های سفر اتباع عربستان به مقاصد زیارتی و گردشگری را فراهم ساخته‌ایم.» امیر عبداللهیان توافقات صورت گرفته در سفر وزیرخارجه عربستان به ایران را این‌گونه تشریح کرد: «با عربستان درخصوص اهمیت تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی، کمیته‌های سیاسی، مبارزه با قاچاق موادمخدر و همکاری محیط‌زیستی اتفاق نظر داریم.» وزیرخارجه کشورمان همچنین درخصوص سطوح توافقات صورت گرفته نیز این‌گونه توضیح داد: «درخصوص امنیت منطقه از مسیر همکاری‌های چندجنبه‌گفت‌وگو کردیم... اتفاق نظر داریم که حل مساله

بررسی محتوای مذاکرات ایران و عربستان در گفت‌وگوی «فرهیختگان» با سیدهادی سیدافقهی، کارشناس مسائل منطقه

نیاز به امنیت و درک از جهان چندقطبی عربستان را به‌سمت توافق با ایران سوق داد

دارد و اروپایی‌ها ندارند. سعودی‌ها برای تحقق این امر نیاز به فناوری دارند. به همین دلیل چشم طمع دارند که بتوانند با همکاری و تعامل با شرکت‌های دانش‌بنیان ایران، بسیاری از نیازهای فناورانه خودشان را تأمین کنند. مخصوصاً در شهر نئوم که شهر بسیار حساس و وسیعی در سواحل دریای سرخ است. به همین دلیل هم خاندوزی را پیش از امیرعبداللهیان به ریاض دعوت کردند. وزیر بازرگانی و امور مالی عربستان می‌گفت ما برای توافقات تجاری، مالی، اقتصادی و پولی عجله داریم. به همین دلیل می‌بینیم عربستان‌سعودی که روزانه ۱۲ میلیون بشکه نفت صادر می‌کند، تصمیم می‌گیرد بدون تعامل با دلار نفتش را بفروشد و این برای آمریکا کمرشکن است. برای سعودی‌ها اول امنیت مهم است. عربستان داشت می‌رفت که محور عربی-عربی‌تتشکیل بدهد و ما خوشبختانه اجازه ندادیم این اتفاق بیفتد. گرچه تصور می‌کنم عربستان هنوز ارتباطات نیمه‌آشکار و نیمه‌پنهانی با صهیونیست‌ها دارد اما اینکه مثل امارات و بحرین رسماً این ارتباط را علنی نمی‌کنند، نکته قابل توجهی است.

روابط عربستان با آمریکا دچار تغییراتی شده است، عربستان علاوه‌بر برقراری روابط با ایران با کاهش قیمت نفت هم موافقت کرده است و به‌نظر می‌رسد ادبیاتش هم در مقابل آمریکا کمی تندتر شده است. چرخش در رفتار عربستان نسبت به آمریکا ناشی از چیست؟ آیا این‌ها باید یک تاکتیک برای تأثیرگذاری در انتخابات آمریکا و تلاش برای روی کار آمدن جمهوری‌خواهان به حساب بیابوریم یا راهبردی است که از برخورد با دیوار واقعیت در معادلات جهانی و منطقه‌ای حاصل شده است؟

گردش عربستان صددرصد نیست. اینها می‌خواهند یک موازنه منفی برقرار کنند. بعد از اعلام توافق در پکن، بن فرحان به واشنگتن رفت. دیدار مهمی نیز با آمریکایی‌ها داشت؛ هم در سطح سیاسی و هم در سطح امنیتی. مثل مانورا اخیرى که سعودی‌ها با آمریکایی‌ها برگزار می‌کنند. این مساله خیلی مهم است. این‌صدا صددرصد رویگردان نشده‌اندو می‌خواهند توازنی بین شرق و غرب برقرار کنند. مخصوصاً بعد از حوادث اوکراین، سعودی‌ها خیلی ترسیده‌اند. این مساله برایشان خیلی دردناک بود یا نحوه خروج آمریکا از افغانستان و رها کردن مزدورها، جاسوس‌ها و کارکنان افغانستانی‌شان برایشان عبرت شد و دیدند آمریکا اگر منافعی اقتضا کند و به‌خطر بیفتد، سگ‌هایش را با خودش می‌برد اما مزدورهایش را تنها می‌گذارد. مساله دیگر این است که فهمیدند دنیا درحال حرکت به‌سمت نظم نوین چندقطبی جهانی است. نشانه‌هایش را همه می‌گویند؛ از کسینجر گرفته تا پوتین و رهبر انقلاب و شکی جین‌پینگ و حتی ویلیام برنز رئیس‌سازمان سیا. برنز گفت آمریکا دیگر آن آمریکای قبلی نیست که بتواند قدرت مطلق جهانی باشد اما هنوز هم آنقدر ضعیف نشده که در معادلات جهانی بی‌تأثیر باشد. عربستان این تحولات را به‌شدت تحت‌نظر داشته، لذا تصمیم گرفته که مشکلش را با ایران و محور مقاومت حل کند. واقعا هم به نفعش است.

توافق ایران و عربستان چه تأثیری برمنطقه خواهد گذاشت؟

در خلال این چند دور مذاکره ما فقط راجع به روابط ایران و عربستان که بحث نکردیم، اتفاقاً سعودی‌ها خیلی اصرار داشتند که قبل از روابط دوگانه مشکل یمن را برایشان حل کنیم. ما گفتیم تا خودمان به تفاهم نرسیدیم چگونه می‌توانیم بیاییم و به‌عنوان آرام‌کننده وضعیت بین یمن و عربستان ایفای نقش کنیم؟ فلذا اول روابط خودمان تحکیم و رسمی بشود، بعد می‌پردازیم به بررسی پرونده‌های مختلف که در اصل آن یمن قرار دارد. آثاری از این مصالحه راهم در یمن دیدیم. تبادل اسرا، رفع محاصره بندر الحدیده برای عبور سوخت، دارو و غذا و رسیدن آن به مناطق آسیب‌دیده، گشایشی نسبی بود که در یمن اتفاق افتاد. مصالحه سوری‌ها با سعودی‌ها سعودی‌ها اتفاق افتاد که بشمار اسد به جده رفت و در کنفرانس سران اتحادیه‌ی عرب شرکت و نطق قریبی کرد. فرحان به دمشق و وزیر خارجه سوریه به ریاض رفت صحبت‌های خوبی نیز بین دوطرف برقرار شد، حتی سعودی‌ها حاضر شدند هم سفارت را بازگشایی کنند و هم در مساله بازسازی سوریه سهمی باشند. مساله توافق بین تهران و ریاض آرامشی نسبی در صحنه سیاسی عراق به‌وجود آورد. گروه‌های سنی مذهب بیشترطرفدار عربستان و گروه‌های شیعه بیشتر طرفدار ایران هستند. اینها مرتباً تحت‌تأثیر تعارضاتی که ما با سعودی داشتیم، قرار می‌گرفتند و با تحریک سعودی‌ها و اماراتی‌ها چالش‌هایی اتفاق می‌افتاد. بعد از این مصالحه از جانب برخی گفته می‌شد که ثمرات این توافق قبل از همه به عراق می‌رسد، چون عراق خیلی از داعش آسیب دید و حامی اول داعشی‌ها به‌لحاظ پول، تبلیغات و سلاح سعودی بود. الان حدود چهارهزار تورویست سلفی تکفیری در زندان‌های عراق منتظر تکلیف‌نهایی‌شان هستند که اعدام، آزاد یا محکوم بشوند. بعد از مصالحه خیلی از این مسائل فروکش کرد و این‌خوشبینی وجود دارد که هرچه این روابط بین ایران و عربستان مستحکم‌تر بشود سودش برای عراق هم بیشتر خواهد شد.

سیاست

یکشنبه ۲۸ خرداد ۱۴۰۲ شماره ۲۸۹۰

ندارد دشمنان مسلمانان و رژیم صهیونیستی را تنها مخالفان توسعه همکاری ایران و عربستان عنوان کرد. رئیس‌جمهور کشورمان همچنین با اشاره به زمینه‌های همکاری بین دو کشور تجربه ایران در مبارزه با تروریسم را موفقیتی توصیف کرد که می‌تواند محور همکاری‌های تهران-ریاض باشد.

فیصل بن فرحان وزیر خارجه عربستان نیز در این دیدار ضمن توصیف تعامل کشورهای اسلامی به عنوان تضمینی برای عدم دخالت بیگانگان در منطقه همکاری با ایران را عاملی دانست که می‌تواند زمینه‌بهرهمندی از مرحله طلایی کنونی را برای طرفین فراهم آورد.

این دیدار سلام‌های گرم ملک سلمان و محمد بن سلمان را در خدمت ایشان ابلاغ می‌کنم. هر دوی آنها مایل هستند که سفر رئیس‌جمهور ایران به عربستان به‌زودی انجام شود و ایشان به دعوت انجام‌شده هرچه زودتر پاسخ دهند.»

دیدار وزیرخارجه عربستان با رئیس‌جمهور ایران

فیصل بن فرحان پس از دیدار با حسین امیرعبداللهیان راهی پاستور شد تا با رئیس‌جمهور کشورمان نیز به‌گفت‌وگو بنشیند. سیدابراهیم رئیسی طی این دیدار ضمن اشاره به اینکه ایران هیچ مانعی برای توسعه روابط با کشورهای اسلامی

سیدرضاصدرالحسینی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

درک واقعیت‌ها و هندسه جدید قدرت در جهان نگاه عربستان را به شرق معطوف کرده است

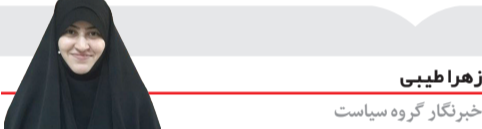
اقتصادی و تجاری و همکاری‌های مشترک ایفا کنند.» وی ادامه داد: «هرقدر که روابط دو کشور تعمیق بیشتری پیدا کند و مسائل و موضوعات اقتصادی در روابط سیاسی تنیده شود، قطعاً حضور رژیم صهیونیستی به‌عنوان مخل امنیت منطقه در مسائل مختلف کاهش پیدا می‌کند. بنابراین هر دو کشور نسبت به این موضوع به یک تعادل دیدگاهی رسیدند و بر این اساس به دنبال این هستند که بتوانند از ظرفیت‌های موجود امنیتی برای افزایش امنیت، ثبات، صلح و توسعه و گسترش پیشرفت بهره ببرند. به‌نظر می‌رسد که هر دو کشور به این موضوع رسیده‌اند که می‌توانند با همکاری همدیگر به موضوعاتی که اشاره شد زودتر و سریع‌تر نایل بشوند.»

موضوع گفت‌وگوهای یمنی ارتباطی با توافق ما ندارد

صدرالحسینی درباره تأثیر جنگ یمن در توافق با ایران و تغییر رفتار عربستان هم اشاره کرد: «موضوع یمن موضوعی نیست که به این توافق یا ایجاد روابط مجدد ما و عربستان ارتباط داشته باشد. عربستان متوجه شد در مقابل دیوار مستحکم مقاومت، به بن بست رسیده و امکان پیشرفت در آن زمینه ندارد، به این نتیجه رسید که باید در حوزه تحولاتی که در یمن با او رویه‌ور بوده و دائماً این گرداب برای او سهمگین‌تر می‌شده به یک نقطه‌ای برسد که با یمنی‌ها وارد گفت‌وگو بشود و به‌همین دلیل هم موضوع گفت‌وگوهای یمنی ارتباطی با توافق ما ندارد. خود یمن درباره گرفتن حقوقش و گرفتن استقلالش تلاش سیاسی می‌کند و در حال انجام مذاکراتی است. عربستان به علت عدم توقیفات در یمن مجبور است با یمنی‌ها وارد گفت‌وگو بشود، با کسانی که زمانی حاضر نبود اسم واقعی آنها را بیاورد و آنها را به‌عنوان قومیت‌شان یعنی حوثی‌ها به رسمیت می‌شناخت اما مجبور شده که در مقابل انصارالله بنشیند و در ارتباط با آینده یمن و آینده امنیت خودش در مناطق سوق‌الجیشی‌اش گفت‌وگو کند تا ببینند به چه نتیجه‌ای خواهد رسید.»

انتظارات بعد از برقراری روابط ۲ کشور باید با واقعیت‌ها در مسائل بین‌المللی تنظیم بشود

وی در آخر با اشاره به اینکه که انتظارات بعد از برقراری روابط ایران و عربستان باید منطبق بر واقعیت‌ها باشد، تصریح کرد: «باید در روابط عربستان و ایران این نکته‌مورد توجه قرار گیرد که انتظارات بعد از برقراری روابط و بازگشایی سفارت‌خانه‌ها باید با واقعیت‌ها در امر مسائل بین‌المللی تنظیم بشود. نباید این انتظار به وجود بیاید که بعد از بازگشایی سفارت‌خانه‌های ما قرار است یک تحول شگرف یا یک اتفاق غیرقابل پیش‌بینی در حوزه مسائل منطقه‌ای اتفاق بیفتد. اگر ما الان تصورمان بر این باشد که از تمام اختلافات و چالش‌هایی که با عربستان در حوزه‌های مختلف و جهان اسلام و عرب داریم عبور کرده‌ایم یا طرف سعودی تصور این را داشته باشد که جمهوری اسلامی، حمایت از جنبش‌ها و نهضت‌های آزادی‌بخش منطقه و بین‌الملل را از دستور کار خارج کرده نگاه درستی نیست. حداکثر اتفاقی که می‌خواهد بیفتد بازگشت ما به منطقه به سمت و سویی برود که بتوانیم اولاً جبران این هفت سال قطع ارتباط را داشته باشیم و بتوانیم زمینه پیشرفت و همکاری و تعامل در جهان اسلام را سریع‌تر پشت‌بگذاریم، خوب این یک اتفاقی است که خواهد افتاد. اما اینکه انتظار داشته باشیم از هفته آینده که این دو طرف‌تخانه به‌طور رسمی در ایران و ریاض بازگشایی می‌شوند، هیچ چالشی وجود نداشته باشد و دست در دست هم برای حل همه بحران‌ها در منطقه عربی و شاخ آفریقا، داخل سودان یا سوریه یا یمن همکاری کنیم و یک برنامه هماهنگ و منسجم و بدون اختلاف نظر داشته باشیم، باید بگویم که چنین انتظاری صحیح نیست.»

زهره طیبی

خبرنگار گروه سیاست

تغییر مسیر سیاست خارجی عربستان، به سمت شرق و اهمیت به برقراری روابط با کشورهای آسیایی موضوعی است که مدتی است در اولویت سیاست خارجی این کشور قرار گرفته است. از طرفی هم به‌نظر می‌رسد که عربستان مانند گذشته اتکای زیادی به آمریکا ندارد و در مواردی هم رفتارش را با آمریکا تغییر داده است. با در نظر گرفتن این موارد و با توجه به توافق ایران و عربستان و به‌بهانه سفر روز گذشته وزیر خارجه عربستان به ایران با سیدرضا صدرالحسینی، کارشناس مسائل بین‌الملل و گفت‌وگو کردیم که در ادامه می‌خوانید.

عربستان برای پیشبرد برنامه‌های توسعه‌ای خودش توجه به شرق را در دستورکار قرار داد

سیدرضا صدرالحسینی با اشاره به اینکه عربستان برای پیشبرد برنامه‌های توسعه توجه به شرق را در دستورکار خود قرار داده، گفت: «باتوجه به‌نگاه سیاست خارجی عربستان، به‌واقعیت‌های‌به‌وجودآمده در جهان و فهم اینکه تغییراتی در هندسه قدرت در حال اتفاق افتادن است و قدرت از غرب به شرق به‌ویژه به آسیا در حال تبدیل است، عربستان متوجه شد که برای رسیدن به برنامه‌های توسعه اقتصادی خودش، ضرورت دارد ضمن ارتباط با غرب، موضوع مهم و سرنوشت‌سازی به نام توجه به شرق را هم در دستورکار سیاست خارجی‌اش قرار دهد. درواقع عربستان کاهش ارتباطی با غرب به‌ویژه آمریکا نداشته اما ظرفیت‌های خالی قابل توجه در حوزه سیاست خارجی خودش در شرق و به‌ویژه در دو کشور چین و ایران را می‌خواهد تکمیل کند که این نگاه واقع‌بینانه و کاملاً ملموسی در نظام بین‌الملل است.»

تغییرات تاکتیکی در روابط عربستان و آمریکا

صدرالحسینی با اشاره به این نکته که وابستگی عربستان به آمریکا کاهش نداشته، ادامه داد: «وابستگی با تغییر تاکتیک تفاوت دارد. وابستگی عربستان به غرب به‌ویژه آمریکا کاهش نیافته‌ اما با توجه به درکی که از تغییرات نظام بین‌الملل در حال رخ‌نمایی است، تغییرات تاکتیکی را مشاهده می‌کنیم. این هیچ‌گاه دلیلی بر قطع وابستگی نیست. بعضی از حرکت‌های تاکتیکی که ضرر کوتاه‌مدتی برای آمریکا دارد و شاید به‌ظاهر منافی هم داشته باشد از نامی توانیم به این شکل قلمداد کنیم که یعنی عربستان به‌طور کامل با آمریکا قطع ارتباط کرده یا در حال کمرنگ کردن این ارتباط است. برای قضاوت در مورد این موضوع زود است. ممکن است این روابط در ایامی جمع بشود و پلنی به ما نشان بدهد؛ اما هنوز این اتفاق نیفتاده است.»

تقویت روابط ایران و عربستان حضور رژیم صهیونیستی در منطقه را با مشکل مواجه می‌کند

این کارشناس بین‌الملل در ادامه با اشاره به اینکه تحولات پیش‌آمده، تغییرات قابل توجهی را در آینده نزدیک در منطقه رقم خواهد زد، گفت: «به‌نظر می‌رسد چشم‌اندازی که در طول چندماه گذشته از تغییر و تحولات در منطقه به‌وجود آمده، نشان‌دهنده تأثیرات قابل توجهی است که ما باید آن‌را در طول زمان در آینده مشاهده بکنیم. درحقیقت آنچه می‌توانیم پیش‌بینی بکنیم، تغییرات قابل توجهی است که در حوزه امنیتی و اقتصادی در منطقه اتفاق خواهد افتاد. قطعاً ایران و عربستان با یک‌نگرش آینده‌پژوهانه به این نقطه رسیدند که باید روابط خودشان را برقرار کنند و البته هرقدر که نسبت به این موضوع اهمیت بیشتری به خرج بدهند، می‌توانند، تأثیرات بیشتری در حوزه مسائل